

17 september 2008 nr 39

**INFO
LGOG
KRING TER HORST**

OPGERICHT 1 JANUARI 1974

LGOG

INFO LGOG KRING TER HORST,
negentiende jaargang, nummer 39, 17 september 2008
Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap
Kring Ter Horst.
INFO LGOG KRING TER HORST verschijnt tweemaal per jaar:
in maart en september.
Oplage: 200 exemplaren
Uiterste inzenddata kopij: 1 februari en 15 augustus
Redactie: Yvonne Hermans-Cuppen en Wim Moorman
Redactieadres: Meterikseweg 153, 5961 CV Horst,
telefoon (077) 398 1606, e-mail: wim.moorman@hetnet.nl

INHOUD

Van de redactie	5
Bij de aanvang van een nieuw seizoen	7
Programma 2008-2009	9
Verslagen activiteiten	11
Jan Vissers, Verslag studiereis LGOG Mainz-Worms	25
Grad Lenssen, Een stukje geschiedenis van Hegelsom	29
Bert Billekens, De totstandkoming van het cultuurhistorisch monument 'Boortoren Sevenum'	35
Jörgen Dinnissen, Digitale nieuwsbrief Melderslo. Ervaringen uit de praktijk	39
Gérard Achten, Cursus storm over Limburg	41
Museum De Kantfabriek zoekt vrijwilligers	43
Nieuwe publicaties	45
Bestuur LGOG Kring Ter Horst	48

VAN DE REDACTIE

Het kan ongetwijfeld geen kwaad er in dit woord vooraf nog eens op te wijzen dat Info LGOG Kring Ter Horst een spreekbuis wil zijn voor iedereen die iets te melden heeft over het verleden van de regio en in het bijzonder van de gemeenten Horst aan de Maas en Sevenum. Elke bijdrage is welkom! Het is beslist onjuist om te denken dat in Info alleen professionele historici de ruimte krijgen of dat de redactie niet geïnteresseerd is in bijdragen van bijvoorbeeld heemkundeverenigingen. Integendeel: Info wil juist aandacht schenken aan lokale en regionale historie in een zo breed mogelijke zin. Bijdragen van lezers zijn daarvoor onontbeerlijk, want alleen is de redactie daartoe niet in staat. Ook als u het moeilijk vindt om zelf te schrijven, is de redactie graag bereid samen met u naar een oplossing te zoeken om uw bevindingen, meningen, ontdekkingen of wetenswaardigheden onder de aandacht van een groter publiek te kunnen brengen.

Deze editie van Info bevat min of meer vaste onderdelen als een voorbeschouwing van de voorzitter op het nieuwe seizoen, een terug- en een vooruitblik op de activiteiten en een overzicht van nieuwe en aangekondigde publicaties. Wat aan de overige artikelen opvalt, is de geografische spreiding van de thema's. Zo is er opnieuw een bijdrage over de in ere herstelde boortoren in Sevenum, is er aandacht voor de samenstelling van de bevolking in Hegelsom in 1801 en wordt stilgestaan bij een opmerkelijk initiatief van Stichting Geschiedenis Melderslo, namelijk een maandelijks digitale nieuwsbrief.

Yvonne Hermans-Cuppen

Wim Moorman

BIJ DE AANVANG VAN EEN NIEUW SEIZOEN

Geachte leden van het LGOG Kring Ter Horst,

Het seizoen 2008-2009 gaat van start en traditiegetrouw mag ik als voorzitter dan een inleiding schrijven bij deze nieuwe Info LGOG. Ik doe dat met plezier omdat ik weet dat ons lokale tijdschrift goed gelezen wordt (tijdens jaarvergaderingen werden er ooit wel eens vragen gesteld die dit aantoonde!) en omdat ik u op de hoogte wil houden van de ontwikkelingen binnen onze kring.

Dit seizoen vieren wij een klein feestje. Op 1 januari 1974 werd onze kring opgericht en dat betekent dat de kring in 2009 dus 35 jaar bestaat. Op zich geen getal waardoor je een groot feest gaat houden. Het bestuur ziet er echter wel een aanleiding in om enkele activiteiten te ontwikkelen waardoor we – opnieuw – positieve aandacht voor onze omgeving krijgen en waardoor we onze leden extra kunnen laten profiteren van hun lidmaatschap. En misschien geeft dit anderen aanleiding om te overwegen lid van LGOG Kring Ter Horst te worden... Want ons werk moet natuurlijk voort blijven gaan! De eerste extra activiteit is dat wij dit seizoen minimaal zeven lezingen hebben in plaats van de gebruikelijke zes: op 1 oktober is er nog een lezing, mede naar aanleiding van de afsluiting van het gemeentelijke "museumproject". De leden worden hier uiteraard apart voor uitgenodigd. Welke andere activiteiten we organiseren hoort u in de loop van het seizoen. Onze website zal een belangrijke rol spelen bij het bekend maken ervan.

In de zomervakantie zijn de bestuursleden druk bezig geweest met allerlei praktische zaken rondom onze kring. U heeft daar tot nog toe de beide zomeravondwandelingen van kunnen merken. Het blijkt een succesvolle formule te zijn: op een woensdagavond een wandeling van zo'n anderhalf uur in een van de kernen van onze kring. Het weer kan parten spelen (zoals in juli in Kronenberg) maar het belette toen een twaalftal mensen niet om toch te komen. De wandeling is toen vervangen door een interessant verhaal in de kerk van Kronenberg, waardoor de geïnteresseerden niet voor niets zijn hoeven komen. Een maand later, in Grubbenvorst, hadden we prachtig weer. Meer dan 90 belangstellenden (en zelfs de regionale krant) hebben de wandeling in het Maasdorp meegeemaakt en zijn geweest op bekende en minder bekende hoekjes. Volgend jaar wordt deze activiteit ongetwijfeld voortgezet, met enkele veranderingen in de organisatie.

Naast deze ledenactiviteiten is een delegatie van het bestuur in juli op bezoek geweest bij de familie Van Heijster om hun te bedanken voor de prima ontvangst en service in zaal De Sport tijdens de afgelopen jaren. We hebben in deze zaal een uitstekende vervanging gevonden na jarenlang in de zaal aan de Venrayseweg gezeten te hebben. Een week later hebben we kennis gemaakt met de nieuwe eigenaren van de zaal. Zij zijn inmiddels heel enthousiast aan de verbouwing van de zaal en het café begonnen en verwachten medio oktober te openen (wellicht onder de naam "zaal De Lange"). Met hen is inmiddels de zaalhuur besproken en vastgelegd. Wij hebben er alle vertrouwen in dat we weer op hetzelfde niveau als voorheen terug zullen komen. Omdat tijdens de eerste twee lezingen de zaal vanwege de renovatie nog niet beschikbaar is, zullen we uitwijken en gastvrijheid ontvangen in de zaal van tenniscentrum De Riet in Horst.

In 2010 ontstaat er een nieuwe gemeente, iets groter dan kring Ter Horst: de gemeenten Horst aan de Maas en Sevenum fuseren en daarbij komen ook nog de kernen Meerlo, Swolgen en Tienray. Dat zou kunnen betekenen dat ons werkgebied iets groter wordt; uiteraard willen wij daarover overleggen met onze collega's besturen van de kring Venray en met hen en het Genootschapbestuur bekijken hoe dit het best geregeld kan worden. Wij zullen daar volgend jaar op terug komen.

Een delegatie van het bestuur is deze zomer ook in contact geweest met het bestuur van de gemeente Horst aan de Maas en heeft gesproken over de mogelijkheden vanuit historisch oogpunt en over wat in stand gehouden zou moeten worden. Verder is er gezocht naar mogelijkheden de activiteiten van het HEP uit te breiden en zijn we ingegaan op een uitnodiging van bibliotheek Horst en omstreken (BiblioNu) en hebben we met hen de mogelijkheden tot samenwerking verkend. Een concreet resultaat daarvan is de lezing in april 2009.

U ziet het, het bestuur heeft niet stil gezeten en wil graag de bloei van onze kring voortzetten. Uw hulp en suggesties zijn daarbij steeds van harte welkom. Onze brievenbus staat steeds daarvoor open en het gemakkelijkst is als u ons direct aanspreekt tijdens een van de bijeenkomsten dan wel dat u gebruik maakt van onze website www.lgogterhorst.nl.

Mede namens de leden van het kringbestuur LGOG Kring Ter Horst,

Marcel van den Munckhof
voorzitter

PROGRAMMA 2007-2008 LGOG KRING TER HORST

Het programma van LGOG Kring Ter Horst voor het seizoen 2008-2009 ziet er (onder voorbehoud) als volgt uit:

17 sept. 2008	Lezing door de heer Bollen over de Peel-Raam-stelling
27 sept. 2008	Dagexcursie naar Ahrweiler
01 okt. 2008	Lezing door mevrouw Kitty Jansen-Rompen over Limburgse volkscultuur, in het kader van het museumproject Horst aan de Maas
05 nov. 2008	Lezing door de heer Xavier van Dijk over de archeologische kaart van Horst
17 dec. 2008	Lezing door de heer Guus Janssen over kerkvisitaties
21 jan. 2009	Wintercursus Architectuur in Limburg door de heer Balk
28 jan. 2009	Lezing over een nog nader te bepalen onderwerp
04 feb. 2009	Wintercursus Architectuur in Limburg door de heer Balk
11 feb. 2009	Wintercursus Architectuur in Limburg door de heer Balk
14 feb. 2009	Excursie in het kader van de wintercursus
11 mrt. 2009	Jaarvergadering, gevolgd door een lezing over een nog nader te bepalen onderwerp
22 apr. 2009	Lezing over een nog nader te bepalen onderwerp
22-24 mei 2009	Driedaagse excursie

Voor elke activiteit ontvangen de leden van LGOG Kring Ter Horst een afzonderlijke convocatie. Actuele informatie is ook te vinden op de website van de kring, www.lgogterhorst.nl, en in de lokale en regionale weekbladen. De lezingen van 17 september en 1 oktober vinden plaats in Tennis- en Bowlingcentrum De Riet, Weltersweide 22 te Horst. De daaropvolgende lezingen vinden plaats in zaal De Sport/De Lange, Wilhelminalplein 9 te Horst. De aanvang is telkens om 20.00 uur; de toegang is voor leden van LGOG gratis.

VERSLAGEN ACTIVITEITEN

16 en 23 januari en 13 en 16 februari 2008: wintercursus 'Lees het Limburgs landschap' door de heer Reinier Ellenkamp

Reinier Ellenkamp stelt zich voor. Hij studeerde in Wageningen de vakken Bodem en Landschap. Hij werkte tijdelijk in Kenia en nu bij het RAAP (Regionaal Archeologisch Archiverings Project) als projectleider en veldtechnicus.

Het centrale thema van de cursus is: hoe kunnen we het landschap lezen? Uiteraard hangt dat af van de visie op het landschap. Deze is verschillend voor een stadsmens en een bewoner van het platteland.

De cursus bestaat uit drie lessen waarin telkens een ander aspect aan bod komt:

- I Ontstaanswijze van het landschap. Geologische aspecten
- II Kenmerken. Bodem en landschap
- III Gebruik. Mens en landschap
- IV De cursus werd afgesloten met een excursie in het gebied Schuitwater/Maas

Ontstaanswijze van het landschap. Geologische aspecten

Allereerst worden enkele kernbegrippen nader gedefinieerd: landschap is het resultaat van geologische, hydrologische, biotische en menselijke invloeden. Geomorfologie is de verschijningsvorm van landschappelijke eenheden. Bodem is de bovenste laag van 120-150 cm waarin water, biotische en chemische processen plaatsvinden. Cultuurhistorie is het totaal aan sporen van de mens in het landschap.

Vervolgens komen de verschillende landschapstypen in Limburg aan de orde.

- Heuvelland: de ondergrond bestaat (net zoals in de aansluitende gebieden Eifel en Ardennen) uit een onderlaag van leisteen. Daarop heeft zich – in een binnenzee – een laag kalk afgezet. Onder druk is die kalk, ongeveer 60 miljoen jaar geleden, omgezet in kalksteen. In die kalksteen komt plaatselijk silex (vuursteen) voor. Het vuursteen heeft op de vindplaats de poriën in de kalk opgevuld. Op die kalksteen hebben de voorlopers van Maas en Rijn circa 2 miljoen jaar geleden grind en zand afgezet. De wind heeft daarna zeer fijne deeltjes afgezet (löss). Dat gebeurde 120.000 tot 10.000 jaar geleden. Het geheel is vervolgens doorsneden door rivierdalen en droogdalen. Een droogdal ontstaat als smeltwater oppervlakkig afstroomt, doordat de bodem bevroren is (permafrost) en daarbij brede ondiepe dalen uitslijt.

- Stuwwal: in de voorlaatste ijstijd (het Saalien) drukte het opschuivende landijs de bevroren sedimentlagen voor zich uit. Dat proces leidde tot het ontstaan van geplooidde aardlagen (stuwwallen). Het smeltwater veroorzaakte daarna een afvlakking van de stuwwallen en het ontstaan van droogdalen. Immers de bodem was (ook ten zuiden van de stuwwallen) bevroren.
- Rivierdal: omdat de voorlopers van Maas en Rijn door de enorme hoeveelheden smeltwater in het voorjaar een stelsel van vlechtende rivieren vormden, werd veel materiaal afgezet. De Rijn schoof later in oostelijke richting op en de Maas sneed geulen uit in de oude afzettingen. Dat proces leidde tot het ontstaan van onder meer de steilrand bij Venlo (hoogterras). In het Pleistoceen wisselde het klimaat geregeld van koud naar warm en omgekeerd. Daarom vond afwisselend sedimentatie en erosie plaats. Dat proces leidde tot het ontstaan van een terrassenlandschap zoals langs de hele Maas in Limburg te vinden is en bijvoorbeeld in de Meinweg bij Roermond duidelijk herkenbaar. De vlechtende rivier ging in het Holoceen langzaam over in één meanderende geul. Ook komt het zuiden van onze provincie langzaam omhoog (met Nijmegen als scharnier) zodat de Maas zich steeds verder insneed in de bodem van zijn bovenloop. De droog gevallen geulen van het voormalige vlechtende riviersysteem stoven dan uit en de overheersende westenwind zette het zand vlak langs de oostkant van de rivier af. Dat leidde tot het ontstaan van paraboolvormige rivierduinen langs de Maas (Maasduinen ten zuiden van Bergen). Aan het eind van de laatste ijstijd steeg de gemiddelde temperatuur. De waterafvoer werd regelmatig en de sedimentlast kleiner. Enkel tijdens hoog water werden de oude afzettingen nog overstroemd, zodat zich een laagje klei kon afzetten op het grovere grind.
- Dekzand: in de laatste ijstijd kende Nederland een toendravegetatie. De wind kreeg vrij spel en hij verplaatste bodemmateriaal. In het begin ontstonden zo glooiende zandpakketten en in het laat Glaciaal dekzandruggen. Tijdens het transport van bodemmateriaal door de wind vindt scheiding plaats naar korrelgrootte. Het grovere materiaal slaat eerder neer en het fijnere pas later en dus ook verder weg (denk aan löss). Zo is ook het verschil tussen rivierduinen (minder gesorteerd) en dekzand (meer gesorteerd) te begrijpen. Immers de rivierduinen hebben hun brongebied dichtbij en het dekzand juist verder weg. Toen in de Late Middeleeuwen de vegetatie voor een groot deel verdween door overbegrazing en het plaggen van de heide ging het zand opnieuw stuiven.

- Peelhorst: in het Carboon zijn breuken in de bodem ontstaan ten gevolge van bewegingen in de aardkorst. De Peelhorst kwam toen omhoog en links en rechts daarvan ontstonden slenken. Deze slenken liggen nu nog steeds lager dan de Peelhorst maar ze zijn al wel grotendeels opgevuld met erosiemateriaal afkomstig van de Peelhorst en uit droogdalen.

Nuttige website: www.ahn.nl

De eerste cursusles werd afgesloten met het bekijken van een stel bodemkaarten. De cursisten probeerden aan te geven welk deel van Nederland op de kaarten was afgebeeld. Zo waren onder meer Maasduinen, stuwwallen en Zuid-Limburg te herkennen. Er was ook een kaart bij van het vorstengraf in de Maasduinen. Met andere woorden: ook de mens zelf had en heeft invloed in het landschap. De opdracht voor de volgende les was: welke landschapselementen vind je in Horst en omgeving?

Kenmerken. Bodem en landschap

A Geomorfologische eenheden in Horst en omgeving:

1. Rivierdal van de Maas (is jonger dan Peelhorst en het dekzand) (onder het dekzand en de rivierduinen liggen echter Maasafzettingen verscholen).
 - a) Restgeulen van de vroeger vlechtende en meanderende Maas. Niet alle geulen waren gelijktijdig watervoerend.
 - b) Dalvlakteterras. Tussen die restgeulen zijn zandruggen afgezet met daarop weer een kleilaag(je).
 - c) Rivierduinen. Vooral ten oosten van de Maas.
 - d) Rivierdalbodem (huidige stroomvlakte van de Maas).
- 2 Dekzandgebied.
 - a) Beekdalen die zich uitstrekken in noordoostelijke richting naar de Maas. Als een beek geen water meer voert kan zich in de beekbedding veen gaan vormen.
 - b) Dekzandruggen, waar de beken zich tussendoor slingeren. Voorbeelden zijn de Reulsberg en de dekzandruggen waarop de plaatsen Horst en Sevenum zijn gesticht.
 - c) Dekzandvlaktes.
 - d) Stuifzanden. Een voorbeeld is het gebied van de Schadijker bossen waar in de Late Middeleeuwen verstuiwing is opgetreden ten gevolge van het steken van plaggen en overbegrazing door vee.
- 3 Peelhorst.
 - a) Plateau-achtige horst (verhoging).
 - b) Veenvlaktes: hoogveen op die verhoging.

B Hydrologie en bodemvorming:

1 Hydrologie.

- a) Van belang zijn de relatieve en de absolute grondwaterstand. Zo 'bolt' bijvoorbeeld het grondwater mee met de bolling van de Peelhorst. Dat verklaart waarom er op de Peelhorst toch vochtige plekken konden voorkomen.
- b) Grondwaterstromen met opgelost materiaal. Te denken valt aan opgelost ijzer in de vorm van Fe^{2+} ionen. Overigens bevinden zich niet alle stromen op dezelfde hoogte.

2 Bodemvormende factoren.

- a) Moedermateriaal. Bijvoorbeeld klei tegenover zand.
- b) Hydrologie. Zie onder B 1.
- c) Klimaat. Zo verlopen in een warm klimaat bodemprocessen sneller.
- d) Vegetatie/bodemleven.
- e) Ouderdom van de bodem.

Deze factoren leiden tot de volgende bodemvormende processen.

- a) Uitloging/uitspoeling. Dat proces leidt bijvoorbeeld tot het ontstaan van podzolbodems.
- b) Verwering. Zowel fysische verwering zoals het stuk vriezen van rotsen, als chemische verwering zoals optreedt bij de omzetting van (klei)mineralen in verweringsproducten.
- c) Humusvorming. Deze is afhankelijk van het soort vegetatie.
- d) Gleyvorming ten gevolge van een wisselende grondwaterstand.

C Landschap en bodemtype:

De voorkomende combinaties van moedermateriaal, hydrologie en ouderdom leiden tot de volgende indeling:

1 Klei

- a) Oud, hoog en droog. Te vinden op dalvlakteterras met kalkloze ooivaaggrond (NB: ooi betekent hoog en vaag betekent met weinig bodemvorming.)
- b) Oud, laag en nat. In oude geulen met kalkloze poldervaaggrond en veengrond.
- c) Jong, hoog en droog. Op oeverwallen met kalkhoudende ooivaaggrond.
- d) Jong, laag en nat. In rivierdalbodem met kalkhoudende poldervaaggrond.

2 Zand

- a) Hoog en droog. Op dekzandruggen en stuifduinen met haarpodzolgrond en duinvaaggrond.
- b) Hoog en nat. Op dekzandvlaktes zoals ten oosten van de Peelhorst met veldpodzolgrond en moerige gronden.

c) Laag en nat. In beekdalen met beekerdgrond, vlakvaaggrond en moerige gronden. (NB: vlak betekent hier laag.)

3 Zandige klei

Hoog en droog. Met moderpodzolgrond. (NB: moder betekent hier humus.)

D Kenmerkende bodemeenheden en mogelijkheden voor menselijk gebruik.

Veld- en haarpodzolgrond	Mineralogisch arm Nat/droog Goed bewerkbaar	Woeste gronden, bewoning en akkers
Beekeerdgrond	Arm, nat en humeus	Broekbossen en grasland
Moderpodzolgrond	Rijk en droog Vochtbergend vermogen Goed bewerkbaar	Akkers en bewoning
Moerige - en veengrond	Humeus en nat Moeilijk te betreden	Woeste gronden. Turf als brandstof
Ooivaaggrond	Rijk en droog Vochtbergend vermogen	Akkers en grasland
Poldervaaggrond	Rijk en nat Moeilijk bewerkbaar	Broekbos en grasland

De opdracht voor de volgende les was: ga na welke geomorfologische en bodemkundige eenheden zich in je eigen omgeving bevinden en hoe heeft de mens daar gebruik van gemaakt?

Nuttige website www.kich.nl

Gebruik. Mens en landschap

In deze les kwamen aan bod: verschillende flora (en fauna) en verschillende gebruiksmogelijkheden. Het resultaat is de stoffering van het landschap. Omgekeerd gezegd: wat zegt de stoffering over het onderliggende landschap?

A Flora (en fauna)

- Elzenbroekbos op rijkere gronden in de dalen.
- Beukenbos als climaxvegetatie op rijkere dalvlakte-terrassen.
- Eiken-, berken- en naaldhoutbos op armere zandgronden op dekzandruggen.
- Heidevelden op arme en zurige zandvlaktes.
- Riet en veen in vennen.

B Gebruiksmogelijkheden

1. Woonlocaties: de jager/verzamelaar had zijn kamp in de gradiëntzone tussen hoog en laag. Deze keuze van de woonplaats had het voordeel dat er water aanwezig was en allerlei soorten wild en vis. Van hun kamp zijn eigenlijk alleen maar de werktuigen achtergebleven zoals pijlpunten, bijlen en schrapers. (NB: de vondst van slechts één pijlpunt hoeft niets te zeggen over een kamp, want het is best mogelijk dat aangeschoten wild ergens buiten het kamp aan zijn einde is gekomen.) De boer die de jager/verzamelaar opvolgde, stelt enigszins andere eisen aan zijn vestigingsplaats. Zijn woning/opslagschuur is groter (te lokaliseren door bodemverkleuring als gevolg van vergane palen) en er moet plaats zijn voor akkers en vee.
- 2 Akkers, graslanden en grondstoffen:
 - a) In de brons- en ijzertijd worden kleine akkertjes aangelegd. Als zo'n akkertje is uitgeput wordt een nieuw in gebruik genomen. Een dergelijk akkercomplex staat bekend als Celtic field. In die tijd ontstonden ook al kleine heideveldjes.
 - b) De graslanden waren lang en smal en stonden haaks op de afwaterende beek of rivier.
 - c) Grondstoffen: veenwinning door de vraag vanuit de steden naar brandstof, later ook door de vraag naar landbouwgrond. Hakhout en boerengeriefhout
 - d) Transport: er liepen Romeinse heerbanen langs de Maas. Op plaatsen waar een beek of rivier op zijn smalst was, werden bruggen aangelegd. Denk aan de Romeinse brug over de Tungelroyse beek.
 - e) Ander gebruik. Vooral in natte gebieden. Verdedigingswerken zoals waterburcht, boerschans en landweer. Een landweer sloot vaak aan op een natuurlijke barrière. Denk ook aan het defensiekanaal als onderdeel van de Peel-Raamstelling. Industrie zoals (water)molen, sluizen en visserij. Rituelen. Denk aan begraafplaatsen, deposities en offers. Die laatste zijn vaak aangetroffen in het water naast bruggen.

Tenslotte oefenden de cursisten aan de hand van kaartmateriaal met het aangeven van cultuurhistorische relictten in Horst e.o. Een greep uit de aangedragen relictten:

- kasteel (Borggraaf, Ooijen, Ter Horst en het Gebroken Slot)
- eendenkooi in de bossen tussen Horst en Melderslo
- het Molenbeekdal (inclusief de vijver die diende om het water op te stuwen voor de molen)

- het Molenveld met akkers en windmolen
- Reulsberg en de Schadijker bossen
- Griendtsveen
- oude akkers tussen Lottum en Broekhuizen
- recente heideontginningen (Hoogheide en Californië)

Kort samengevat kan men zeggen dat: uit de stoffering van het landschap veel is af te leiden met betrekking tot de structuur en de vorming van dat landschap. Zo wijst: akkerland op relatief droog, vruchtbaar en goed te bewerken gronden; grasland op relatief nat; woeste grond op te nat, te droog of te reliëfrijk. Het probleem is echter dat tegenwoordig bouwtechnisch gezien bijna alles mogelijk is en de samenhang tussen landschap en stoffering verdwijnt. Toch is er nog wel het een en ander te ontdekken aan de hand van historische kaarten zoals die van Tranchot en de kaarten uit de historische atlanten. Ook het lezen van het landschap draagt bij aan het ontdekken. Dus: geef je ogen goed de kost en 'Lees het landschap'.

Excursie vanaf hoek Heideweg-Genenberg

- Een boring op de akker die aan twee zijden grenst aan het bos laat zien dat er een dekzandlaag ligt van ongeveer 50 cm. In een dekzandlaag zijn alle zandkorrels even groot! Het kan geen podzolbodem zijn omdat de grondwaterstand ter plekke te laag is.
- Hoek Horsterdijk/weg naar het Schuitwater. Daar is een akker compleet afgegraven en hij wordt opgevuld met teelaarde. Aan de boskant loopt een gegraven sleuf. Daar is sprake van een micropodzolbodem met een laagdikte van 30 cm en daaronder is lemige grond te zien. Die lemige grond is een Maasafzetting. De dekzandlaag is in de laatste ijstijd afgezet en het dekzand is afkomstig van de Peelhorst. Het onderste deel van de micropodzollaag is doorspekt met ijzeroer. De verklaring is dat het regenwater snel door het bovenliggende dekzand stroomt en vervolgens traag door de onderliggende lemige afzettingen van de Maas. Er is dus sprake van een soort pseudogroundwaterstand, als gevolg van stagnerend water op de Maasafzettingen. Een boring in het aangrenzende bos laat een zandbodem zien met een dunne laag humus aan de bovenkant. Zo'n humuslaagje kan in ongeveer vijftig jaar worden gevormd.
- Op de hoek van de volgende kruising bevindt zich een perceel met oudere struikheide. Er is duidelijk te zien dat de oude dekzandlaag enkele keren is afgestoven en met nieuw materiaal is overstoven.

- Op de hoek van een holle weg en de Hiepterweg rijst de vraag: is die holle weg door het stuifduin heen aangelegd? Gezien de looprichting van de holle weg lijkt het daar wel op.
- De Hiepterweg vormt de grens tussen het dekzand en een oude Maasgeul. Die geul bestaat momenteel uit grasland dat wordt afgewaterd door de gegraven Broekhuizer molenbeek. Aan de overkant van de oude Maasgeul bevindt zich een rij knotwilgen en links langs de Rabattenweg staat onder meer wilgenopslag. Een boring aan de rand van het grasland laat drie lagen zien. Van boven naar beneden zijn dat humus-, lemig zand-, ijzeroer. Een boring midden in het grasland laat twee lagen zien. De bovenste is een rommelige laag die bestaat uit ophogingsmateriaal dat afkomstig is uit de bosrand. De onderste laag bestaat uit veen. De aanwezigheid van het veen wijst er op dat zich in de oude Maasgeul stilstaand water moet hebben bevonden.
- Op de hogere rand ten oosten van de Broekhuizermolenbeek zien we van boven naar beneden een grijsbruine laag, een bruine laag en dan een laag zandige leem. Het zand in de laatst genoemde laag bevat korrels van verschillende grootte: het is dus geen dekzandlaag, maar bestaat uit (in korrelgrootte slecht gesorteerde) Maasafzettingen.
- Na een stukje harde weg richting Stokt slaan we af, de Roamweg in. Hier bevindt zich een bos met eiken hakhout. We zien namelijk struikvormige meerstammige eiken. Het betreft woeste gronden uit de negentiende eeuw. Vóór die tijd kan het best een akkercomplex zijn geweest dat later is overstoven.
- Aan het eind van het bos bevindt zich rechts een stuk vlakke grond dat uit een vruchtbare moderpodzollaag bestaat. Links van de weg zien we weer eikenhakhout van Amerikaanse eiken.
- Na passage van de Bronskuilweg gaan we richting einde Looweg. We passeren rechts een dennenbos op een dubbele micropodzolbodem
- Tenslotte hebben we vanaf de hoek Looweg-Lottumse weg een fraai gezicht op het Maasdal. Vlak langs de Lottumse weg zijn duidelijk twee oude Maasgeulen te zien. Achter de Maasstraat bevinden zich kleiputten die enkele jaren geleden zijn gegraven omdat de klei nodig was om de dijken op te hogen. Die putten staan intussen vol met wilgenopslag.

In Broekhuizen konden we ten slotte onder het genot van een consumptie nog even napraten over de excursie.

Ik wil Reinier Ellenkamp bedanken voor de boeiende cursusavonden en de afsluitende excursie in het gebied Schuitwater-Maas.

Wim Philipsen

12 maart 2008: lezing 'Het ontstaan en de geschiedenis van Grubbenvorst' door de heer Sraar Voesten uit Grubbenvorst

Het landschap van Grubbenvorst en Lottum was lange tijd grotendeels bepalend voor de gebruiksmogelijkheden in het verleden. In de voorlaatste ijstijd hebben de voorlopers van de huidige Maas en Rijn hier dikke pakketten zand en grind afgezet. De voorlopers van deze rivieren waren toen snelstromende rivieren met een breed rivierdal en veel ondiepe geulen en zandbanken. Op het einde van deze periode splitsten de Maas en Rijn zich, onder invloed van het oprukkende landijs, dat zich vanuit Scandinavië in zuidelijke richting uitbreidde tot bij Mook. Onder tectonische invloed verschoof de Maas van de hogergelegen Peelhorst naar de lagergelegen Centrale Slenk. In de laatste ijstijd, die zo'n 100.000 jaar geleden begon en 10.000 jaar geleden eindigde, sneed de Maas hier een breed dal in uit en door herhaalde insnijdingen onder invloed van het klimaat ontstonden verschillende terrastreden. In het Maasdal is het landschap behoorlijk glooiend. Dit wordt nog versterkt door de steilranden van het Maasdal, zoals bij het Gebroken Slot goed zichtbaar is.

Tot ongeveer tweehonderd jaar geleden bestond het gebied van Grubbenvorst en Lottum grotendeels uit woeste gronden met heide en enkele bosschages. In Grubbenvorst lag de bebouwing als een lint langs de steilrand. Tegenwoordig is deze oorspronkelijke bebouwing op veel plaatsen aangetast door grootschalige ontwikkelingen. Dit vond met name plaats na 1850 in het kader van de industrialisatie. In Wielder en Houthuizen zijn de oorspronkelijke nederzettingvormen nog wel herkenbaar, maar ook op veel plekken zijn de oorspronkelijke velden aangetast door agrarische bebouwing. Op het Reuvelt (veld) bijvoorbeeld zijn grote delen volgebouwd. Van de oorspronkelijke bolle akkers, ontstaan vanaf de Late Middeleeuwen door bemesting met heiplaggen en potstalmateriaal, is op dit oud veld praktisch niets meer herkenbaar. Grote delen van de oorspronkelijke natte heidegebieden zijn tegenwoordig goed ontwaterd door de aanleg van diepe greppels, bijvoorbeeld de Gekkengraaf. Op andere plekken daarentegen, zijn weer andere fenomenen ontstaan. Zo zijn bijvoorbeeld in de Hoge Heide grote, rechthoekige kavels aangelegd die van elkaar werden gescheiden door windsingels, waar bovendien zeldzame vogels leven. Andere delen van de oorspronkelijke heide zijn bebost, zoals het St. Janssleutelbos bij Veiling ZON en het Hanenberger Heitje. Ondanks al deze ingrepen heeft het landschap plaatselijk zeker nog een grillig karakter, zoals bij de Everlose Beek en de Molenbeek. Dit is met name bij hoogwater het geval.

De oudste prehistorische bewoners leefden met name langs de steilranden van de Maas. Daar hadden de eerste jager/verzamelaars hun bivak-

ken. Op het Molenveld bij Grubbenvorst zijn sporen van diverse latere perioden gevonden, zoals de Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd en zelfs de zeldzame Vroege Middeleeuwen. In de IJzertijd was de bewoning min of meer plaatsvast en bestond uit erven met boerderijen, schuren et cetera. Nabij het voormalige spoorstation in Lottum zijn rond 1872 al 27 urnen gevonden, die uit de IJzertijd dateren. Romeinse sporen zijn onder meer bij het voormalige Lottumse veerhuis gevonden. Het betreft onder meer een altaarsteen en een zwaard. In de directe nabijheid heeft een Romeins gebouw met een pannen dak gestaan. Mogelijk was dit een wachtpost of een villa.

In de loop van de achtste eeuw maakten onze streken deel uit van het rijk van Karel de Grote en in deze periode bereikte het christendom onze streken. In de tiende eeuw verbrokkelde dit grote rijk door verdeling en onderlinge twisten. Onder invloed van deze regionalisatie ontstond het eerste graafschap Kessel. In 1279 werd dit, voor zover het op de linker-oever van de Maas lag, verkocht aan Reinoud van Gelre. Tussen 1507 en 1511 voerde Reinoud strijd met Maximiliaan en in deze periode vond het beleg van Venlo plaats en werd onder meer Slot Gribben verwoest. In 1511 trok Maximiliaan zich terug, maar in 1545 werd Gelre alsnog onderworpen. In de periode van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) waren Grubbenvorst en Lottum overwegend Spaans en met name in de tweede helft van deze oorlog had deze streek het zwaar te verduren. In 1585 werd de genadeslag aan het Slot Gribben uitgedeeld en werd het gebroken. Zeker na 1632 leed deze streek zwaar onder het oorlogsgeweld, door de veldtocht van prins Frederik Hendrik. Vooral het jaar 1635 zou daarbij zeer berucht worden. Toen staken Kroatische troepen via een ondiepte de Maas over en rukten op naar Grubbenvorst, waar zij de kerk in brand staken. Kort daarna brak de pest uit. Onbekend is wat zij in Lottum aanrichtten.

Na de Tachtigjarige Oorlog werden de dorpen verheven tot heerlijkheden, met doel te worden verkocht om zo de zware schulden van de oorlog te kunnen dragen. Van 1702 tot 1713 woedde de Spaanse Successieoorlog, die onder meer ging om de aanspraak op het Overkwartier. In 1713 werd het Overkwartier Gelre ingelijfd bij Pruisen en in 1724 werden de bewoners van Gribben en Steef tot het ridderschap toegelaten. De vele staatsgrenzen in deze periode in onze streken belemmerden de handel en economische opbloei. Bovendien brak de Oostenrijkse Successieoorlog of de derde Silezische Oorlog (1740-1748) uit, waarin verschillende West-Europese landen nieuwe territoria claimden, en in de loop van de oorlog maakte Frankrijk opnieuw aanspraak op het Overkwartier. Al deze ontwikkelingen brachten voor de bevolking veel armoede.

In 1789 brak de Franse Revolutie uit en in 1793 werd het Gelders Overkwartier door Franse troepen bezet. In 1800 werd de zelfstandigheid van Grubbenvorst en Lottum hersteld en vormden ze samen een gemeente. Toen de Franse bezetting in 1814 eindigde, gingen zij tot de Nederlanden behoren. In 1830 splitste België zich echter af, waarbij het Limburgse gebied (met uitzondering van Maastricht) de kant van onze zuiderburen koos. Pas in 1839 was de afsplitsing van België echter een staatkundig feit, maar nu koos een deel van Limburg voor het Koninkrijk der Nederlanden.

Xavier van Dijk

9 april 2008: lezing 'Een eeuw Horst aan de Maas' door mevrouw Ans Gielen-van Bommel

Op woensdag 9 april werd het boekje 100 jaar Horst aan de Maas gepresenteerd. Dit naar aanleiding van het museumproject dat in de gemeente Horst aan de Maas plaatsvindt van 1 april tot 1 oktober 2008. Tijdens het halve jaar dat dit project loopt zullen de musea en historische kringen uit de gemeente verschillende activiteiten organiseren.

Voor de pauze hield mevrouw Ans Gielen-van Bommel als inleiding voor de presentatie van het boekje een lezing over boerenvrouwen en –meisjes rond 1900. In hoofdlijnen schetste ze hoe het leven in de boerengezinnen was. Zij heeft hiervoor in de jaren tachtig van de vorige eeuw interviews afgenomen.

De algemene situatie zag er globaal als volgt uit: in 1899 telde Horst 840 huizen. In 1909 was 54 procent van de bevolking in de landbouw werkzaam (in 1947 was dit overigens nog steeds het geval). In 1903 waren er drie scholen: twee in Horst en een in Meterik. Er was een slechte infrastructuur; sterk besloten gemeenschappen; hard werken en veel armoede; gezondheidstoestand was slecht, door gebrek aan voldoende hygiëne; veel ongehuwden, men trouwde laat, kreeg wel veel kinderen.

In de landbouw waren de hectaren in 1903 als volgt verdeeld: 1537 hectare landbouw, 962 hectare weiland en 114 hectare tuingrond. Ruim zeventig procent van de bedrijven was kleiner dan vijf hectare. Men had kleine gemengde bedrijven, die tot 1880 voornamelijk zelfvoorzienend waren. Daarna ontstond in toenemende mate handel. De gewassen in de landbouw waren, rogge, boekweit, aardappelen, vlas, peulvruchten, gele wortels en groenvoeder. De tuinbouw nam vanaf 1900 toe met bonen, komkommers et cetera. In de veeteelt namen vanaf die tijd de aantallen runderen, varkens en vooral kippen geleidelijk toe. De ontwikkelingen in

de landbouw stonden niet stil; de infrastructuur verbeterde; coöperaties waren in opkomst.

De nijverheid was in eerste instantie sterk verbonden met de landbouw, zoals zagerijen, smederijen, zuivelfabriekjes en een turfstrooiselfabriek. Daarnaast had men een bloeiende textielindustrie met veel thuiswevers. Door de slechte economische omstandigheden trouwde men laat, of helemaal niet. Er kwamen wel veel kinderen, maar door slechte hygiënische omstandigheden was het sterftcijfer, vooral onder kinderen, hoog. Er was maar een dokter. In 1875 stierf 42 procent zonder geneeskundige behandeling, rond 1900 was dat nog niet veel beter. Een van de geïnterviewden: 'Ja maar toen was men niet zo fijn. Wassen deden we ons maar eens in de week.'

Het onderwijs was eerst openbaar. Later kwam er katholiek onderwijs, door de zusters ursulinen. Voortgezet onderwijs was aanwezig in de vorm van een Franse school. De meeste kinderen beperkten hun bezoek aan een school tot de lagere school. Nog in 1950 had 66 procent van de jongens alleen maar de lagere school voltooid. Na de leerplichtwet van 1901 maakte negentig procent wel alle klassen af. Een van de geïnterviewden bezocht de bewaarschool, maar was toen nog te klein om dat stuk naar school te lopen. Vader bracht haar met het rijtuig, maar niet elke dag. Het rijtuig was aangeschaft om grootmoeder naar de kerk te brengen. Na de lagere school volgden de meisjes soms in de kelder van de school naailes bij de zusters.

In plaats van gezinnen, kan men beter spreken van huishoudens, want behalve vader, moeder en kinderen woonden er oom(s), tante(s) en soms zelfs maat of knecht in. Dit gezinstype gaf de mogelijkheid tot een gezinsbedrijf. Er was een sterke gezinsband die echter meer zakelijk dan gevoelsmatig was. Een van de geïnterviewden die uit werken/wonen was gegaan: 'Ze waren zuiniger op hun vee dan op hun personeel.'

In het gezinsbedrijf deden mannen het zwaardere werk: in- en verkoop van het vee, dorsen, reparaties en het werken met het paard. Als de omstandigheden het vroegen, deden vrouwen deze werkzaamheden ook, alleen het werken met het paard deden ze niet. Vrouwentaken waren onder meer veevoeren, melken, zuivel- en voedselbereiding, wassen, kleding maken en poetsen ('s zaterdags). De kinderen hoedden de schapen, waren koe herder, raaptten aardappelen, pasten op de kleintjes, schilden de aardappelen en andere huishoudelijke taken. Woonden opa en/of oma in, dan namen die een gedeelte van die taken over. Een van de geïnterviewden over haar ouders: 'Het waren goede mensen, maar ze waren altijd aan het werk en wel streng, vooral vader.'

De vrije tijd was ongelijk verdeeld, de mannen hadden meer vrije tijd dan de vrouwen. De vrije tijd werd voornamelijk thuis doorgebracht en in de eigen dorpsgemeenschap bijvoorbeeld bij de congregatie. De mannen kaartten, beugelden, deden aan handboogschieten enz. De vrouwen stopten en naaiden, niks doen was er voor hen niet bij, zelfs op zondagavond waren ze kousen aan het stoppen terwijl de mannen kaartten. Slechts af en toe mochten ze later op de avond mee kaarten. Men ging ook naar de toedem (dansen) als het mocht. De pastoor van Meterik had echter een heleboel op het dansen tegen. Citaat: 'Een fatsoenlijk frommes past net zomin in dans als een gouden kruis op de mestvaalt.'

De meisjes gingen ook geregeld met vijftien jaar 'uitwonen', meestal in de periode van november tot mei. In de lente en de zomer waren ze weer nodig op het eigen bedrijf. Bij ziekte van hun bazin deden deze meisjes het hele huishouden alleen.

Het oud-Hollandse spreekwoord: 'Vrouwenhanden en paardentanden staan nooit stil' was zeker van toepassing op de vrouwen en meisjes in die tijd.

Marlies Huijs-Oostveen

2 juli 2008: avondwandeling door Kronenberg onder leiding van de heer Petran Kerstjens

De regen viel met bakken uit de hemel, de bliksem liet zich regelmatig zien en de donder horen. Ondanks deze tegenslagen meldden zich woensdag 2 juli een twaalfstal mensen om mee te wandelen door de kern van Kronenberg.

Vanwege de weersomstandigheden werd een toevlucht tot de kerk gezocht.

In de kerk weidde de inleider, Petran Kerstjens, genoegzaam uit om het geheel, ondanks het weer, tot een genoeglijke en interessante bijeenkomst te maken. Hij vertelde over de bouw van de kerk, bouwpastoor Kessels en liet – mede door zijn geweldige mimiek – talloze betrokkenen bij de bouw van de kerk tot leven komen.

Na een rondleiding door de kerk bleken de wijzers van de toren al een dusdanig uur aan te wijzen dat besloten werd een einde aan deze bijeenkomst te maken. Iedereen verliet tevreden de kerk, ondanks de slechte weersomstandigheden en de daardoor geannuleerde wandeling. Volgende keer beter!

Marcel van den Munckhof

6 augustus 2008: avondwandeling door Grubbenvorst onder leiding van de heer Sraar Voesten

Hoewel je soms wel eens anders hoort zeggen, is niets zo onvoorspelbaar als de Nederlandse zomer. Na de regen, donder en bliksem van Kronenberg waren de weersomstandigheden tijdens de avondwandeling door Grubbenvorst nagenoeg ideaal: droog, zon en een bijzonder aangename temperatuur. Het was ongetwijfeld mede aan dit prachtige weer te danken dat het aantal deelnemers aan deze wandeling de stoutste verwachtingen overtrof. Als we de tellers mogen geloven – en waarom niet? – waren er maar liefst 96 deelnemers. Daardoor was het bijna onvermijdelijk dat de rondleider, de heer Voesten, niet altijd voor iedereen even goed verstaanbaar was. Maar desalniettemin: wie zijn ogen en oren goed heeft opgehouden, zal deze avond ongetwijfeld veel hebben opgestoken over de geschiedenis en bebouwing van Grubbenvorst.

Het zou te ver voeren om hier de hele wandeling op papier nog eens over te doen, maar enkele krenten uit de pap mogen natuurlijk niet ontbreken. Zoals de speciaal voor deze gelegenheid geopende O.L. Vrouwe Hemelvaartkerk. Na de Tweede Wereldoorlog gebouwd naar een ontwerp van Alphons Boosten, de architect die ook de kerken van Horst en Melderslo tekende.

Verder stond uiteraard ook een bezoek aan het Gebroken Slot op het programma. Metershoge brandnetels en glibberige hellingen konden een aantal deelnemers er niet van weerhouden de restanten van dit kasteel te gaan aanschouwen. De wat minder onverschrokken wandelaars gingen ondertussen van het romantische ensemble dat in de loop der eeuwen rondom de ruïne is ontstaan.

Heel bijzonder was ten slotte het lijndrijverspad waarop de rondleider zijn toehoorders opmerkzaam maakte. Het nabij het Gebroken Slot gelegen pad werd eertijds gebruikt om paarden die een schip langs de Maas hadden getrokken, weer terug te voeren naar hun plaats van herkomst. Dit was nu echt een voorbeeld van iets waar je op gewezen moet worden omdat het je anders nooit zou opvallen.

Juist toen de duisternis begon in te vallen, werd het begin- en eindpunt van deze wandeling, de kiosk op het Pastoor Vullingsplein, weer bereikt. Voor een aantal deelnemers was deze welbestede avond daarmee nog niet ten einde: zij kaartten nog enige tijd na op een van de Grubbenvorster terrassen.

Wim Moorman

VERSLAG STUDIEREIS LGOG MAINZ – WORMS

Donderdag 29 mei tot en met maandag 2 juni 2008

Vanuit Horst, garagebedrijf van de Munckhof, vertrokken we om 06.30 uur exact, voor onze eerste studiereis met het LGOG. Via de opstapplaatsen Venlo, Roermond, Sittard en Heerlen togen we richting Duitsland. Het gebied rondom Mainz en Worms, de Rheingau genaamd, behoorde eertijds tot het prinsbisdom Mainz en is een van de meest gerenommeerde wijnbouwgebieden van Duitsland. De wijncultuur is door de Romeinen geïntroduceerd en heeft voor welvaart gezorgd. Er ontstonden bloeiende stadjes met rijk versierde kerken en burgerhuizen. We bezoeken onder meer Eltville en de cisterciënzerabdij Eberbach. In dit gebied ligt ook het Obere Mittelrheintal, dat in de negentiende eeuw door de Engelse toeristen 'ontdekt' werd vanwege zijn schilderachtigheid. Zij gaven de aanzet tot de Rheinromantik. Het Obere Mittelrheintal werd in 2002 op de UNESCO-lijst van werelderfgoederen geplaatst.

De eerste stop vindt plaats in Maria Laach waar de oude Romeinse abdij wordt bezocht. De benedictijnen stichtten hier in 1093 een abdij. Tegelijkertijd werd begonnen met de bouw van de kerk. Uiteraard wordt dit uitstapje afgesloten met 'Kaffee und Kuchen'.

Daarna richting Mainz, naar het hotel, Favorite Parkhotel. Mainz ligt op de rechter Rijnsoever en is een oude Romeinse garnizoensplaats, net als Xanten. Er lagen circa 12.000 militairen (twee garnizoenen). Boven op de citadel vlak bij het hotel ligt nog de 'Drususstein', als herinnering aan het verblijf van Drusus in Mainz. Na de Romeinse tijd bleef Mainz een belangrijke plaats vanwege zijn ligging, op een knooppunt van rivieren en wegen.

Vrijdag 30 mei staat in het teken van de stad Mainz zelf. Onder leiding van de heer

Karl-Heinz Wahl maken we eerst een korte rondrit door de Altstadt. Daarna brengen we een bezoek aan de Sint-Stephanuskerk. Een gotische kerk, in de Tweede Wereldoorlog helemaal verwoest, maar daarna ook weer helemaal opgebouwd met als bijzonderheid dat de Franse kunstschilder en glazenier, Marc Chagall, een reeks schitterende koorvensters voor deze kerk heeft gemaakt. Zijn typerende werk in blauwe kleuren is indrukwekkend.

Op ons dooie akkertje daarna naar de binnenstad gewandeld, via het Schillerplein. Ook dit plein is in de Tweede Wereldoorlog helemaal verwoest maar daarna ook weer gerestaureerd zodat de oude sfeer goed bewaard is gebleven, met dank aan de Franse bezetters. Dit in tegen-

stelling tot een stad als Wiesbaden, waar de Amerikanen de binnenstad helemaal plat schoven en opnieuw inrichtten. Duidelijk is dat van de sfeer van de oude binnenstad daar ook niets meer over is.

Daarna doorgewandeld naar de Sint-Martinusdom. Deze Romaanse kerk is in de loop der eeuwen meermaals vergroot en gewijzigd. Tussen 1873 en 1879 heeft Pierre Cuypers de oostelijke vieringstoren gerestaureerd. Tevens staat er nog een fraai Maria-altaar uit zijn atelier.

In Mainz kun je natuurlijk ook niet om het Gutenbergmuseum heen, waar de heer Wahl ook nog een demonstratie geeft van de aloude boekdrukkunst. Daarna de expositie van oude schitterende handschriften, waaronder de beroemde Gutenbergbijbel, bezocht. Voor iemand die van boeken houdt een must.

Na de lunch op eigen gelegenheid het Landesmuseum bezocht waar een tentoonstelling was van de beroemde Duitse kunstenaar Friedensreich Hundertwasser. Op de terugweg naar het hotel komen we nog langs de Sint-Peterskerk, een voorbeeld van echte Duitse barok.

De derde dag gaan we op stap in de omgeving van Mainz. Als hoogtepunten staan Worms en Oppenheim gepland. Worms, dat in de Middeleeuwen een belangrijk trefpunt was van de Duitse keizers en de rijksgroten, is ook de plaats van Maarten Luther, maar ook de plaats waar in het verleden veel joden woonden. De Fransen verwoestten Worms in 1689 en ook tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de stad verwoest. Er zijn echter nog voldoende fraaie bouwwerken over. We beginnen met een stadswandeling onder leiding van de heer Wahl. Via de markt en de nieuw herbouwde Dreifältigkeitskirche naar de beroemde Dom uit ongeveer 1000 na Christus gewandeld. Daarna door de stad naar de oude grote joodse begraafplaats. Deze is nog tweehonderd jaar ouder dan de beroemde begraafplaats in Praag.

Na de middag gaan we richting Oppenheim, waar eerst geluncht wordt. Oppenheim is een oud wijnstadje met als bijzonderheid dat veel oude wijnkelders met elkaar verbonden zijn en zodoende een heel labyrint van gangen en kelders onder de stad is ontstaan. Uiteraard maken we deze onderaardse tocht. Oppenheim was in de Middeleeuwen net zo groot en belangrijk als Frankfurt. Helaas is de stad een paar keer geplunderd en plat gebrand en dat is ze nooit meer te boven gekomen. Tenslotte bezoeken we nog de hoog-gotische Katharinakerk.

De Rheingau en het Rijndal staan tijdens de vierde dag op het programma. Eerst wordt een bezoekje gebracht aan het stadje Eltville, de geboorteplaats van Johannes Gutenberg maar ook van onze gids, Karl-

Heinz Wahl. Eltville is een leuk oud middeleeuws plaatsje aan de Rijn met veel vakwerkhuisjes en kleine straatjes. Hoogtepunten zijn het kerkje, de poorten en de ommuring en de vele honderden rozen. Een mooi gezicht. Vervolgens rijden we naar de voormalige cisterciënzerabdij Eberbach. Het klooster is nog vrijwel geheel intact en wordt gebruikt als congrescentrum, hotel en restaurant. Grote bekendheid kreeg het echter vanwege de opnames die er gemaakt werden voor de verfilming van 'De naam van de Roos' van Umberto Eco. De tocht voert ons verder naar Rüdesheim waar we ons inschepen voor een ouderwetse boottocht over de Rijn richting Oberwesel. Onder een stralende zon wordt duidelijk waarom deze boottochten nog steeds populair zijn. Mooie uitzichten, kastelen of ruïnes en plaatsjes schuiven voorbij. In Oberwesel bezoeken we de Liebfraukirche. Een gotische stiftkerk die een schat aan kunstwerken herbergt met als pronkstuk het gouden altaar. Via Bingen rijden we terug naar Rüdesheim waar het diner klaar staat.

De laatste dag staat in het teken van de terugreis die ons langs Ingelheim voert, waar eens een palts stond van Lodewijk de Vrome, de zoon van Karel de Grote. Karel zelf verbleef slechts eenmaal in Ingelheim, dat genoemd wordt in de ridderroman 'Karel en de Elegast'. Door het romantische Rijndal rijden we noordwaarts voorbij aan Bacharach, Oberwesel en de Loreley richting Boppard. Deze oude stad, die nog een groot gedeelte van de Romeinse omwalling bezit, wordt nog met een bezoek vereerd. Hier worden ook nog de Romaanse Severuskerk met haar vroegchristelijke doopbekken en de Karmelietenkerk bezocht.

Dan gaat de reis weer terug, via Koblenz, naar Limburg waar we ontvangen worden met een echte Hollandse onweersbui; staan we weer met beide voeten op de grond.

Als afsluiting gebruiken we nog gezamenlijk het afscheidsdiner in 'De Pastorie' te Cadier en Keer.

Terugkijkend op deze vijfdaagse excursie/studiereis kunnen we concluderen dat we een interessante en leerzame reis meegemaakt hebben, goed voorbereid en uitgevoerd. Het Rijndal heeft enorm veel te bieden, zowel op cultureel en historisch gebied maar ook een schitterende natuurlijke omgeving. Een mooie reis waarvoor dank aan de reiscommissie en de reisbegeleiders, de heren Henk Boersma en Antoine Jacobs.

Jan Vissers

EEN STUKJE GESCHIEDENIS VAN HEGELSOM

In het Haupt Staats Archiv Düsseldorf is een document gevonden van een volkstelling, gehouden in 1801 in het Land van Kessel, gehucht Hegelsom. In 1798 ging Horst van de Duitse invloedsfeer over naar Frans bestuur en na het vertrek van de Fransen in 1814 werd de huidige bestuursvorm ingevoerd, met als eerste burgemeester Jean Lambert Joseph Mooren, voordien de Maire de la Mairie de Horst.

Daarom zijn de beroepen van de inwoners ook in het Frans gesteld. Elke inwoner kreeg een volgnummer, behalve de kinderen onder de 12 jaar. Vele familienamen komen nu nog voor en deze inwoners waren de voorouders van de parochianen van 1933 toen de parochie H. Hubertus werd opgericht. Een aantal nummers samen vormen een gezin of een wooneenheid. Het gehucht Hegelsom bestond dus aan het begin van de negentiende eeuw uit 197 personen en uit ongeveer 35 gezinnen. Nu hebben we ongeveer 700 wooneenheden met 1900 inwoners. Dus bijna tien keer zoveel inwoners maar twintig keer zoveel huizen. Het gemiddelde gezin is dus wel kleiner geworden.

Lijst van inwoners volgens de volkstelling van 1801:

nr.	naam	leeft.	beroep
129	Gerard Aarts	44	cultivateur
130	Gertruda Houbers	50	la femme
131	Beatrix Denissen	18	la fille
132	Jean Denissen	16	son fils
133	Gertruda Aarts	13	la fille
134	Bernard Kaijsers	22	domestique
135	Lucie Hermans	30	servante
136	Arnoud Verheijen	66	cultive
137	Marg. van Rensch	63	la femme
138	Willem Verheijen	32	son fils
139	Gertruda Hoeijmakers	28	la femme
	Gertruda Verheijen	-12	la fille
	Anne Marie Verheijen	-12	la fille
140	Jeanne Jacobs	22	servante
141	Jaques Vogels	17	berger
142	Anna C. Hoeijmakers	57	cultivatrice
143	Alard Verdellen	35	son fils
144	Jean Verdellen	20	son fils
145	Margriet Verdellen	18	la fille

nr.	naam	leeft.	beroep
146	Wilhelmine Verdellen	17	la fille
147	Martin Christiaens	20	domestique
148	Jean Engels	19	berger
149	Geodfroid van Rensch	48	cultivatrice
150	Wilhelm van Rensch	22	son fils
	Henri van Rensch	-12	son fils
151	Jeanne Janssen	22	servante
152	Jacques Cox	14	berger
153	Theodor Willems	35	cultive
154	Petronella Geurts	34	la femme
	Margrita Willems	-12	la fille
	Wilhelm Wilems	-12	son fils
	Anne Marie Willems	-12	la fille
155	Reinier Willems	74	son père
156	Wendeline Derix	67	la mère
157	Henri Verhaegh	26	domestique
158	Thomas Clemens	16	berger
159	Henriette Martens	25	servante
160	Sebastian Geurts	51	cultive
161	Petronel v.d. Munckhof	53	la femme
162	Pierre Geurts	22	son fils
163	Jeaanne Geurts	26	la fille
164	Hermina Hendrix	14	servante
165	Gerard Geurtjens	59	cultive
166	Cath. Hagens	61	la femme
167	Pierre Geurtjens	25	son fils
168	Gerard Geurtjens	22	son fils
169	Elisabeth Geurtjens	17	la fille
170	Jean Janssen	33	cultive
171	Mechtilde Aarts	47	la femme
172	Henriette Jeurissen	17	la fille
	Wilhelm Jeurissen	-12	son fils
173	wed. Wilhelm. Feijen	46	journalière
	Theodor Hoebbers	-12	son fils
	Marie Cath. Hoebbers	-12	la fille
	Zara Hoebbers	-12	la fille
174	Bernard Schouten	48	cultive
175	Petronel Geertjens	46	la femme
176	Jacques Schouten	24	son fils
177	Anne Cath. Schouten	14	la fille
	Lambert Schouten	-12	son fils

nr.	naam	leeft.	beroep
	Jacomine Schouten	-12	la fille
178	Jean Verheijen	43	cultive
179	Helene Horstermans	37	la femme
	Catharina Verheijen	-12	la fille
	Guillaume Verheijen	-12	son fils
	Petronella Verheijen	-12	la fille
180	Pierre Lenssen	80	père
181	Marie Jacobs	18	servante
182	Jean Schouten	22	domestique
183	Gerard Litjens	47	cultive
184	Jeanne Wilders	49	la femme
185	Henriette Litjens	18	la fille
186	Leonard Litjens	17	son fils
187	Henri Geertjens	49	cultive
188	Helene Geurts	36	la femme
	Jean Geertjens	-12	son fils
189	Gisbert Gussen	21	domestique
190	Reinier Geertjens	14	berger
191	Marie van Issum	20	servante
192	Helene Michels	58	cultivatrice
193	Pierre Bovhee	14	son fils
194	Jean Jacobs	26	domestique
195	Pierre Zanders	65	cultive
196	Marie Janssen	55	la femme
197	Tjeodor Zanders	27	son fils
198	Pierre Zanders	25	son fils
199	Jeanne Zanders	28	la fille
200	Henri Zanders	30	cultive
201	Marie Sib. in 't Zand	35	la femme
	Gerard Zanders	-12	son fils
202	Mechtilde Philipsen	68	la mère
203	Gerard van Tegelen	50	cultivateur
204	Jeanne Mommen	47	la femme
205	Jacques van Tegelen	18	son fils
206	Gerard van Tegelen	12	son fils
207	Marie Verstappen	70	la mère
208	Jean Verheijen	25	cultive
209	Cath. Verheijen	27	la soeur
210	Agnes Soppenberg	22	servante
211	Henri Janssen	57	cultive
212	Petronel Thijssen	54	la femme

nr.	naam	leeft.	beroep
213	Jacques Janssen	25	son fils
214	Germine Verhaegh	30	servante
215	Jean Drabbels	45	cultive
216	Jeanne Hoeijmakers	35	la femme
217	Pierre Aarts	30	domestique
218	Adelgonda Ottjens	20	servante
	Janette Drabbels	-12	la fille
	Lambertine Drabbels	-12	la fille
	Henri Drabbels	-12	son fils
219	Zeger Heijnen	45	cultive
220	Marg. Alarts	45	la femme
221	Engelbert Heijnen	20	son fils
222	Elisabethrh Heijnen	15	la fille
223	Gerard Hendrix	38	cultive
224	Marie van Soest	36	la femme
	Gerard Hendrix	-12	son fils
	Jeanne Hendrix	-12	la fille
	Adelgonde Hendrix	-12	la fille
225	Jean Teuwen	62	cultive
226	Henriette Derix	61	la femme
227	Reiner Teuwen	40	son fils
228	Jeanne van Swamen	19	servante
	Germine Teuwen	-12	la fille
229	Pierre Jeurissen	41	cultive
230	Gertruda Verdellen	32	la femme
	Henri Jeurissen	-12	son fils
231	Catharine Litjens	20	servante
232	Louis Brinckmans	43	cultive
233	Marie Bouten	35	la femme
234	Germine Bouten	70	servante
	Jean Brinckmans	-12	son fils
	Caroline Brinckmans	-12	la fille
	Pauly Brinckmans	-12	son fils
	Petronella Brinckmans	-12	la fille
235	Pierre Boijen	46	journalier
236	Mechtilde Aarts	45	la femme
	Christine Boijen	-12	la fille
	Agnes Boijen	-12	la fille
	Cornelia Boijen	-12	la fille
237	Jacques Hoijmakers	49	cultive
238	Adelgonda Verhaegh	49	la femme

nr.	naam	leeft.	beroep
239	Martin Hoijmakers	23	son fils
240	Agnes Hoijmakers	15	la fille
	Pierre Hoijmakers	-12	son fils
241	Jean Hoijmakers	55	cultive
242	Marie Megers	54	la femme
243	Henri Hoijmakers	18	son fils
	Jeanne Hoijmakers	-12	la fille
244	Pierre Nellen	63	cultive
245	Jeanne Geertjens	50	la femme
246	Jean Nellen	31	son fils
247	Henri Nellen	14	son fils
248	Gertrude Nellen	26	la fille
	Marie Nellen	-12	la fille
250	Mathieu Huls	49	cultive
251	Marie van den Berg	46	la femme
252	Anne van den Berg	35	servante
	Jacques Huls	-12	son fils
	Janette Huls	-12	la fille
253	Antoine van Helden	44	cultive
254	Petronella Camps	34	la femme
255	Henriette Heijnen	70	la belle mère
	Henri van Helden	-12	son fils
	Jean van Helden	-12	son fils
256	Henri Steegs	52	cultive
257	Agnes Peters	48	la femme
258	Gerard Steegs	23	son fils
259	Jeanne Steegs	15	la fille
260	Antoinette Steegs	12	la fille
	Chretien Steegs	-12	son fils
	Bernardet Steegs	-12	la fille
	Elisabeth Steegs	-12	la fille
261	Jean Alarts	51	journalier
262	Marie Teuwen	40	la femme
	Herman Alarts	-12	son fils
	Pierre Alarts	-12	son fils
263	Agnes Giesen	78	cultivatrice
264	Petronel Vallen	39	la fille
265	Wilhelm Nellen	27	son gendre
266	Anne Cath. Vallen	37	la femme
	Henriette Nellen	-12	la fille
267	Wilhelm Heraets	40	journalier

nr.	naam	leeft.	beroep
268	Anne Denissen	52	la femme
269	Christine Heraets	14	la fille
	Chretien Heraets	-12	son fils
	Christine Heraets	-12	la fille
	Gerard Heraets	-12	son fils
	Henri Heraets	-12	son fil
270	Jacques Peelen	55	journalier
271	Petronel Reuls	77	la femme

vertalingen van Frans in Nederlands:

berger	schaapherder
cultivateur	landbouwer
cultivatrice	landbouwster
cultive	teler/tuinder
domestique	knecht
la femme	echtgenote
la fille	dochter
son fils	zoon
son gendre	schoonzoon
journalier(e)	dagloner(ster)
la mère	moeder
père	vader
servante	dienstmeid
la soeur	zuster
son	zijn/haar
le Maire	burgemeester
la Mairie	het gemeentehuis
la belle mère	stiefmoeder

Grad Lenssen

DE TOTSTANDKOMING VAN HET CULTUURHISTORISCH MONUMENT 'BOORTOREN SEVENUM'

In de vorige aflevering van Info LGOG heeft u de historie van de voormalige boortoren in Sevenum kunnen vernemen. Ditmaal kunt u lezen hoe het monument 'Boortoren Sevenum' tot stand is gekomen.

Op 22 april 2005 werd ingeschreven voor het project 'Cultuurhistorisch monument Boortoren Sevenum' in het kader van de leefbaarheidswedstrijd voor dorpen en steden Kern met Pit van de Koninklijke Nederlandse Heide Mij. Dit gebeurde door de Heemkundevereniging Sevenum in samenwerking met de stichting Groengroep Sevenum. In zijn vergadering van 28 april 2005 ging het bestuur van de heemkundevereniging akkoord met dit initiatief. In september 2005 werd bericht ontvangen dat het project definitief was toegelaten tot Kern met Pit. Dit betekende dat met de voorbereidende werkzaamheden kon worden begonnen om in aanmerking te komen voor de financiële ondersteuning vanuit Kern met Pit.

Er werd door het bestuur een werkgroep Boortoren ingesteld, bestaande uit vier personen. Dit waren in de eerste plaats Jacq. Janssen en Sjraar Huijs, die reeds – zoals we de vorige keer hebben gezien – in het verleden het nodige 'voorwerk' hadden gedaan. Voorts waren dat Ron Janssen namens de stichting Groengroep Sevenum en Bert Billekens namens de Heemkundevereniging Sevenum. Als eerste werd een verzoek om de nodige medewerking en ondersteuning ingediend bij de gemeente Sevenum, onder overlegging van een begroting van de kosten. Bij schrijven d.d. 14 december 2005 werd bericht ontvangen dat onder voorwaarden akkoord kon worden gegaan met de plaatsing van het monument op gemeentegrond ter plekke. Belangrijk was ook dat hierbij tevens een financiële bijdrage van de gemeente in het vooruitzicht werd gesteld. Inmiddels was ook een toezegging ontvangen van een bedrijf om het infobord te sponsoren. Dit laatste was natuurlijk ook een mooie opsteker voor de organisatie. Op de ingediende aanvraag voor een bouwvergunning voor het project werd door de gemeente Sevenum op 2 mei 2006 gunstig beschikt.

Naast deze administratieve werkzaamheden waren inmiddels ook de praktische voorbereidingen begonnen en waren hiervoor meerdere sponsors benaderd. Zo werden de beide zogenaamde mantelbuizen van de boortoren – die nabij de voormalige vuilnisstortplaats De Blakt lagen –

tijdelijk naar een andere plek overgebracht. Toen echter aldaar dieven probeerden deze buizen te stelen, moesten deze in allerijl naar veiliger oorden worden getransporteerd. De ene buis, die uiteindelijk geplaatst zou worden bij het monument, werd nog ter versteviging van de constructie aan de binnenkant voorzien van een drietal ijzeren balken. Dit was een lastig karwei en precisiewerk.

Na de diverse voorbereidende werkzaamheden werd op vrijdag 16 juni 2006 de

(mantel)buis van de voormalige boortoren geplaatst aan de Helenaveenseweg, tegenover het attractiepark Toverland. Dit was een zwaar karwei

en moest vakkundig worden uitgevoerd. De betreffende buis van gietijzer met een dikte van drie centimeter had een gewicht van ongeveer een ton en was twee meter lang met een doorsnee van een meter. Daags tevoren was hier ter plekke een gat gegraven van 2x2 meter en 75 centimeter diep. De buis moest

hierin worden vastgezet. Als eerste werd de bekisting aangebracht door enkele vakmensen-vrijwilligers. Vervolgens werd de buis met een takelwagen in het gat geplaatst en werd de buis in de juiste stand gezet. Enkele uren later werd het gat volledig volgestort met mixbeton, zodat de buis stevig was verankerd. Enkele weken later kwam het informatiebord gereed en werd het geheel verder 'aange-kleed', onder meer met een tweetal zitbanken en een afvalbak. Op de grond kwamen houtsnippers te liggen.

Op zondagmorgen 8 oktober 2006 vond de officiële onthulling plaats van het cultuur-historisch monument 'Boortoren Sevenum'. Dit gebeurde onder flinke publieke belangstelling en (gelukkig) met droog weer. Het geheel werd opgeluisterd door vrolijke accordeonklanken van een tweetal muzikanten. Het was een feestelijk gebeuren met koffie en vlaai bij de ontvangst. Ceremoniemeester Ron Janssen verwelkomde de genodigden en andere belangstellenden. Hij gaf in het kort de prettige samenwerking in deze met de heemkundevereniging weer.

Petran Kerstjens, voorzitter van de heemkundevereniging, kreeg hierna het woord. Hij memoreerde op zijn eigen humoristische wijze de historie van de boortoren en benadrukte de inzet van de diverse vrijwilligers bij de realisering van het project. Met name voor de werkgroep is dit een flinke klus geweest, aldus Petran. Daarnaast werden uiteraard de sponsors bedankt voor hun spontane medewerking. 'De heemkundevereniging is erg verheugd met dit eerste buitenobject, dat met ondersteuning van de Groengroep tot stand gebracht is kunnen worden. Wellicht dat in de toekomst de samenwerking zich zal kunnen voortzetten', zo besloot hij zijn toespraak.

Vervolgens was het de beurt aan wethouder Freek Seelen, die namens de gemeente Sevenum voor de officiële onthulling zorgde. Hij gaf aan blij te zijn dat de gemeente Sevenum thans verrijkt is met dit mooie en

bijzondere monument, dankzij dit particulier initiatief. 'Dank aan allen die hieraan hebben meegewerkt', aldus de wethouder. Hiermede was het officiële gedeelte afgelopen.

In november 2006 werd bericht ontvangen van de provinciale projectleider van Kern met Pit dat de hoofdjury had besloten aan het project 'Boortoren Sevenum' een prijs toe te kennen.

Op 12 maart 2007 vond in het gouvernement (provinciehuis) te Maastricht de officiële prijsuitreiking plaats. We mochten aldaar een prijs in ontvangst nemen van duizend euro met bijbehorend certificaat. In het uitgebrachte juryrapport van de hoofdjury was de volgende eindconclusie vermeld: 'De hoofdjury beschouwt het monument boortoren als een klein maar fijn project, dat zeer zorgvuldig is uitgevoerd. Door de ligging tegenover het attractiepark Toverland, op een knooppunt van fiets- en wandelwegen, zal het ook de aandacht van toeristen trekken. Het toekennen van het predikaat Kern met Pit kon dan ook niet uitblijven.' Tot zover dit juryrapport.

De conclusie van dit rapport werd al in het eerste jaar bewaarheid. Het monument 'Boortoren Sevenum' werd in 2007 door veel toeristen bezocht, met name veel fietsers en wandelaars, waaronder uiteraard ook mensen uit de eigen omgeving.

Bert Billekens

DIGITALE NIEUWSBRIEF MELDERSLO. ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK

Sinds september 2006 beschikt de heemkundevereniging in Melderslo over een eigen website: www.geschiedenismelderslo.nl. Het is de plek op internet van en voor allen die geïnteresseerd zijn in dat wat geschiedenis is in Melderslo. Krenten uit de pap van het papieren archief zijn digitaal ontsloten: foto's, films, landkaarten, documenten en bidprentjes. De oudst bekende zaken worden in een notendop in het 'Guinness book of Melderslo' vermeld. De herkomst van bij- en straatnamen is er te vinden en ook de geschiedenis van de dorpsverenigingen.

De voornaamste reden voor het bouwen van een eigen site was het aan een groter publiek tonen van al het moois dat opgeborgen ligt in het papieren archief dat sinds 1973 opgebouwd is. Terugblikkend in de tijd hebben wij een aantal stappen gezet. Eerst hebben we op papier nagedacht over 'Wat willen wij onsluiten? Welke krenten uit het papieren archief laten we zien?' Daarna zijn we gaan bouwen en hebben alleen dat laten zien wat direct beschikbaar was uit het papieren archief. Tot slot kwamen we in de fase waar we nu ook nog in zitten: nieuwe technieken bieden nieuwe mogelijkheden. Een van de eerste zaken die we nieuw gebouwd hebben is een zoekfunctie op 'overledene' in de online bidprentjesdatabase.

De mooiste nieuwbouw tot op heden is onze maandelijkse digitale nieuwsbrief. Het is voor ons de manier om puntjes op de i te zetten op onze eigen website. Sinds juni 2007 pakken we iedere maand een leuk onderwerp dat we historisch uitdiepen, voorzien van links, krantenknipsels, foto's, films of kaarten. In principe proberen we ons te houden aan maximaal een bladzijde. Als we meer informatie hebben dan 'linken' we hiernaar via een vervolgblad. We streven ernaar om iedere maand ook iets onbekends uit te zoeken of iets nieuws te bouwen wat we daarvoor niet hadden in het papieren archief. We stellen ons kwetsbaar op als we iets niet weten of behoefte hebben aan aanvullende informatie. Tot op heden hebben we 62 abonnees op de digitale nieuwsbrief. Het aantal mensen dat de nieuwsbrief leest is groter.

Een voorbeeld van een digitale nieuwsbrief. In mei 2008 hebben we een nieuwsbrief gemaakt over de enige Oostenrijkse woning in de gemeente Horst aan de Maas. In ons papieren archief hadden we van deze woning maar één foto. Na speurwerk en interviews bleek dat dit houten huis in

twee wagonladingen vanuit Oostenrijk in 1947 aangevoerd is en in 1948 in zeven dagen opgebouwd. Er kwamen foto's, bouwtekeningen en gegevens boven tafel die eerder niet gearchiveerd waren door ons. Zij zijn nu alsnog vastgelegd en behouden via de digitale nieuwsbrief. Voor alle duidelijkheid: onze nieuwsbrieven worden ook geprint en de foto's worden afgedrukt. Ze worden ook opgenomen in ons papieren archief.

Interesse? Ga naar onze website en kijk onder 'Nieuwsbrief'.

The screenshot shows the website 'Stichting Geschiedenis Melderslo'. The header features the title 'MELDERSLO Een geschiedenis' in a stylized font. A navigation menu on the left includes links for Home, Horen, Zien, Guinness book, Jaartallen&Tijdvakken, Landkaarten, Landschapselementen, Straatnamen, Bijnamen, Wie is wie, Nieuwsbrief, Mededelingen archief, Wie zijn wij?, Kopen, Sponsors, Contact, and Links. The main content area is titled 'Nieuwsbrief gemist?' and contains a list of historical events from 2008:

- [Juli 2008](#): Wist u dat ... het origineel van de Melderse droogmolen in Westerbeek stond?
- [Juni 2008](#): Wist u dat ... Melderslo pas sinds 1974 een eigen kermis heeft?
- [Mei 2008](#): Wist u dat ... "hét houten huis" als bouwpakket, in twee wagonladingen, per trein aangevoerd is uit Oostenrijk?
- [April 2008](#): Wist u dat ... het zwarte "soldaote kistje" van overste Stockley (1906-1944) na 57 jaar terug is bij de nabestaanden?
- [Maart 2008](#): Wist u dat ... het bijna 60 jaar geleden is dat het eerste nummer van het Melderslose dorpsblad *De Kwaker* verscheen?
- [Februari 2008](#): Wist u dat ... Melderslo opgenomen is in de internet encyclopedie Wikipedia?
- [Januari 2008](#): Wist u dat ... Melderslo een van de weinige plaatsen is waar wordt gebalgooid?

Jörgen Dinnissen

e-mail: info@geschiedenismelderslo.nl

web: www.geschiedenismelderslo.nl

CURSUS STORM OVER LIMBURG

Bij De Maasgouw die u onlangs ontving, bevond zich bij de bijlagen een schrijven van ARCUS volksuniversiteit in Sittard betreffende de cursus Storm over Limburg, door docent Evert van Acker. Deze cursus bestaat uit tien avonden en wordt ook gegeven in Venlo.

Wij (een drietal medewerkers van Museum De Locht) hebben afgelopen winter een andere cursus Limburgse geschiedenis gevolgd in Sittard. Het waren tien boeiende avonden. Docent Van Acker (1940) is een groot verteller met een schat aan parate en gedetailleerde kennis met betrekking tot het verleden van Limburg en wijde omgeving. Wij willen deze cursus dan ook van harte bij u aanbevelen: bovendien hoeft u er niet voor naar Sittard.

Gérard Achten

MUSEUM DE KANTFABRIEK ZOEKT VRIJWILLIGERS

Museum de Kantfabriek is nog op zoek naar vrijwilligers voor uiteenlopende functies. Zo is er plaats voor mannen en vrouwen in de functies van gastvrouw/gastheer. Zij ontvangen bezoekers, verkopen toegangskaartjes, schenken koffie in museumrestaurant de Kant-ine en bemanen de museumwinkel.

Daarnaast worden er vrijwilligers gezocht voor de functie van gastvrouw/gastheer in de museumzaal. Vrijwilligers in deze functie hebben belangstelling voor de historie zoals die in Museum de Kantfabriek wordt gepresenteerd. Ze kunnen er enthousiast over vertellen en beantwoorden vragen van bezoekers. Bovendien houden ze toezicht in het museum.

Verder worden er medewerkers gezocht voor het documentatiecentrum. Zij verzamelen, rubriceren en maken alle schriftelijke informatie en boeken toegankelijk voor het publiek.

Museum de Kantfabriek kan vrijwilligers geen salaris maar wel een vergoeding voor de gemaakte kosten bieden. Binnen Museum de Kantfabriek is een duidelijke overlegstructuur en zijn regelmatig gezellige bijeenkomsten voor de vrijwilligers. Het is de bedoeling dat vrijwilligers minimaal enkele dagdelen per maand beschikbaar zijn voor het uitvoeren van hun functie. Voor meer informatie over vrijwilligerswerk bij Museum de Kantfabriek kunt u terecht bij Tineke Geurts-van Rens tel. 06-27502152 of via de e-mail info@kantfabriek.nl

NIEUWE PUBLICATIES

Verschenen

M.J.M. Derikx, *Zien en wetens. Van de Stokt tot Ooijen. Een naslagwerk met bezienswaardigheden en wetenswaardigheden over de mooie maasdorpjes Broekhuizenvorst en Broekhuizen.* Uitgegeven door SCA Historische Kring Broekhuizen/vorst. Verschenen voorjaar 2008. 46 pagina's. Prijs 10 euro. Verkrijgbaar bij M. Derikx (tel. 077-4632194) en bij de SCA Historische Kring Broekhuizen/vorst (bij de bibliotheek) op woensdag van 19.30 tot 22.00 uur.

In het keurig verzorgde, in kleur geprinte en met talrijke illustraties geardeerde *Zien en wetens* is een schat aan historische en actuele gegevens over Broekhuizen, Broekhuizenvorst en de buurtschappen Ooijen en Stokt verzameld. Het bevat twee wat langere, chronologisch geordende artikelen over de globale historie van deze Maasdorpen. Zeker zo interessant zijn echter de veelal korte passages over objecten als kapellen, koninklijke bomen, de stoomzuivelfabriek, steenovens, de bakoven, de dorpspomp, gevelstenen, kunstwerken, monumenten en gedenktekens. Geen detail blijft onbesproken. Zo zijn er enkele regels gewijd aan de kogel die is ingemetseld in de oostgevel van de Broekhuizense kerk. De kogel sloeg op 2 maart 1793 door een van de kerkraden naar binnen tijdens schermutselingen tussen Franse en Hollandse soldaten. Er zijn nog veel meer voorbeelden te geven van dit soort kleine bezienswaardigheden waarop de lezer opmerkzaam wordt gemaakt.

Zeker toeristen die méér dan een vluchtige blik op Broekhuizen en Broekhuizenvorst willen werpen, zullen deze publicatie met interesse doornemen. Maar ongetwijfeld zijn er ook veel bewoners van de overige kernen van de gemeente Horst aan de Maas en zelfs bewoners van de twee Maasdorpen die niet bekend waren met de hier gepresenteerde gegevens en wetenswaardigheden. Overigens zou een actuele plattegrond met daarop vermeld de namen van straten en wegen het iedereen die alles nu eens met eigen ogen wil gaan bekijken, eenvoudiger hebben gemaakt.

G.M.H. Lenssen, *Toponymen boerderijen Hegelsom. Tijdvak 1500-2000.* Uitgave in eigen beheer. Verschenen april 2008. [21

pagina's.] Prijs 10 euro. Verkrijgbaar bij G. Lenssen, tel. 077-3981006 of gmhlenssen@home.nl

Hegelsom viert dit jaar zijn 75-jarig bestaan, maar het zou een misverstand zijn om te denken dat Hegelsom vóór 1933 onbewoond gebied was. In deze publicatie gaat de auteur in op de namen, de vaak eeuwenlange geschiedenis en de bewoners van zestien boerderijen in wat tegenwoordig Hegelsom is. Hij baseert zich daarbij vooral op gegevens uit het archief van de schepenbank Horst. Waarschijnlijk bij gebrek aan meer bronnenmateriaal blijft de beschrijving van de historie van de meeste boerderijen beperkt tot een of enkele fragmenten. In sommige gevallen (Het goedt te Cogels, Het goedt te Heijnens, Hoff te van Elsen, Het goedt te Vrancken) volstaat de auteur met het citeren van één document uit het Horster schepenbankarchief. Voor toekomstige onderzoekers zou het overigens handig zijn geweest als de bronvermelding iets minder summier was gehouden.

Van alle boerderijen waaraan aandacht wordt geschonken is minimaal één afbeelding (een tekening, een schilderij, een historische of een hedendaagse foto) opgenomen. De publicatie sluit af met een afbeelding van 'Hegelsom in de oorlogsjaren 1940-1945', een olieverfschilderij van pater Randag, die ook het interieur van de kerk schilderde.

Edith van Zalinge, *Passie voor aardbeien*. Uitgegeven door Het Aardbeienland. Verschenen juni 2008. 61 pagina's. Prijs 5,90 euro. Verkrijgbaar bij Het Aardbeienland, Kreuzelweg 3 te Horst.

Het Aardbeienland, een van de meest succesvolle toeristische attracties van Horst aan de Maas, bestond in juni jl. tien jaar. Dit jubileum werd onder meer gevierd met de uitgave van een boekje. Dit bestaat voor meer dan de helft uit foto's en is daarmee eerder een kijk- en doorbladerboek dan een leesboek. Het felle rood van de aardbei spat werkelijk van elke pagina af.

Zoals de titel al een beetje aangeeft, staat niet Het Aardbeienland maar de aardbei centraal. Zo is er onder meer aandacht voor het verleden en de teelt van het 'zomerkoninkje' en zijn bijzondere eigenschappen. Ook recepten met aardbeien ontbreken niet. Enkele pagina's zijn gewijd aan de initiatiefnemers, de opzet en de geschiedenis van Het Aardbeienland. De thematische hoofdstukjes worden afgewisseld door korte monologen van de twee oprichters van Het Aardbeienland (Hay en Joke Soberjé), twee bezoekers, een (Poolse) werknemer en een afnemer van de producten van Het Aardbeienland.

Een speelse handleiding en reisgenoot voor een bezoek aan onze musea. 1840-1940. Een eeuw Horst aan de Maas. Uitgegeven door Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst aan de Maas. Verschenen 9 april 2008. 63 pagina's. Gratis verkrijgbaar bij onder meer de Horster musea, het gemeentehuis en het VVV-kantoor.

Hoewel het aantal publicaties over de geschiedenis van Horst aan de Maas en zijn afzonderlijke kernen in de loop der jaren tot grote hoogten is gestegen, kwam het dagelijkse leven in de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw er tot dusverre wat bekaaid van af. Met deze publicatie, die de lezer aan de hand van een fictieve familie meeneemt naar het alledaagse leven in de periode van 1840 tot 1940, is daar nu verandering in gekomen. Aspecten als wonen, werken, geboorte, dood, voeding, kermis, geloof, familiebezoek en oudedagvoorziening komen in de afzonderlijke hoofdstukken op een speelse manier aan bod. Het feit dat het boekje in fullcolour is uitgegeven, rijk geïllustreerd en fraai vormgegeven is, maakt het tot een lust voor het oog.

De publicatie is een coproductie van de musea en historische kringen van Horst aan de Maas. Zij leverden elk minimaal één bijdrage. Het moet een geweldige klus voor de eindredacteur (René Haegens) zijn geweest om alle verhalen enigszins op elkaar af te stemmen. Dit is, op een heel enkele bijna onvermijdelijke inconsistentie na, goed gelukt.

Behalve stof tot lezen biedt *Een eeuw Horst aan de Maas* ook veel feitelijke informatie over de deelnemende musea en historische kringen. Die drang om zich te willen profileren is weliswaar begrijpelijk, maar heeft ook als nadeel dat althans dat deel van het boekje al vrij snel weer geda-teerd is.

Aangekondigd

'Dis Overquartiers van Ruremunde'. Uitgave van vereniging Overkwartier van Gelre. Verschijnt najaar 2008. Circa 370 pagina's. Prijs tot 1 oktober 12,50 euro; daarna 15 euro. Verzendkosten: 8 euro per boek. Na telefonische afspraak is ook afhalen mogelijk: 077-4722068. Betaling door overmaking op rekening 141986964 t.n.v. Overkwartier van Gelre onder vermelding van 'Jubileumboek 2008'. Zie ook www.overkwartiervangelre.nl

In 2008 bestaat de historische en genealogische vereniging Overkwartier van Gelre vijf jaar. Dit wordt gevierd met de uitgave van een jubileumboek. Het boek bevat artikelen van diverse, zowel Duitstalige als Nederlandstalige auteurs. De onderwerpen hebben allemaal betrekking op het

Overkwartier van Gelre en bestrijken een periode van de Late Middeleeuwen tot in de twintigste eeuw. In het boek komen onder meer de volgende onderwerpen aan bod: de vroegste Venlose stadsschrijvers, de heksenvervolgingen in Straelen, de cartografische weergave van het Overkwartier, genealogieën van de adellijke families Van Holtmoelen en Van Aefferden en de patriciërsfamilie Poell, dopen en huwelijken van vreemden in Venlo in de periode 1636 tot 1639, de marktkramen van Kavelaer, een correspondentie van een eenvoudige familie in het begin van de achttiende eeuw en de Nederrijnse adel. Het boek met harde omslag telt circa 370 bladzijden in fullcolour en is uitgevoerd met een register.

Wim Moorman

BESTUUR LGOG KRING TER HORST

Voorzitter: De heer drs. M.P.G.M. van den Munckhof
Harrie Driessenstraat 3, 5961 TT Horst. Telefoon (077) 398 1833
E-mail: vdmunckhofm@gmail.com

Vice-voorzitter: De heer drs. W.J. Moorman
Meterikseweg 153, 5961 CV Horst. Telefoon (077) 398 1606
E-mail: wim.moorman@hetnet.nl

Secretaris: De heer P.J.T. Vissers
Hertog Willemlaan 16, 5961 TK Horst. Telefoon (077) 398 4140
E-mail: dvissersgeurts@hetnet.nl

Penningmeester: De heer P. Jakobs
De Pelslap 7, 5961 LP Horst. Telefoon (077) 398 5242
E-mail: peter.jakobs@hetnet.nl

Lid: De heer drs. X.C.C. van Dijk
Berkelstraat 16, 5961 JL Horst. Telefoon (077) 465 4354
E-mail: x.van.dijk@raap.nl

Lid: De heer ing. P.J.M. Jakobs
Gastendonkstraat 15, 5961 JW Horst. Telefoon (077) 398 6873
E-mail: pieter@delocht.nl

Lid: Mevrouw W.J.G. Seuren-Keijsers
De Donckstraat 41, 5975 AB Sevenum. Telefoon (077) 467 1443
E-mail: pwa.seuren@home.nl

* Tot slot

Wist U dat het LGOG-gezinlidmaatschap slechts 8 euro kost? Het gezinlid is verder gewoon lid, maar de post ontvangt men slechts eenmaal per adres.

Opgave van een gewoon lid of een gezinlid is mogelijk op de website van het LGOG (www.lgog.nl) of door een briefkaartje te sturen aan LGOG, Postbus 83, 6200 AB Maastricht.

Kopij voor de volgende aflevering van INFO LGOG Kring Ter Horst (nummer 40, maart 2009) kunt u inzenden tot 1 februari 2009 naar het redactieadres: Meterikseweg 153, 5961 CV Horst. Telefoon (077) 398 1606. E-mail: wim.moorman@hetnet.nl